

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách

cyklus diskusí s kritickou reflexí současné české společnosti

listopad 2008 - listopad 2009

www.usvitvcechach.cz

ČESKÉ MYŠLENKY - o české vzdělanosti, vědě, vynalézavosti a tvořivosti

21. května 2009 20:00 hod. Divadlo Husa na provázku

hosté: Helena Illnerová, Lumír Krejčí, Petr Fiala

moderátoři: Barbara Vrbová a Tomáš Mozga

Český vědec neexistuje

Michal Filípek - student Masarykovy univerzity - Mediální studia a žurnalistika, Filozofie

Podvečerní Brno se zalykalo dusnem a konferenční sál divadla Husa na provázku se pomalu plnil. Na programu byly České myšlenky a další díl Úsvitu v Čechách a Kabinetu Havel.

Jako obvykle byl kabinet v prvním patře divadla Husa na provázku našlapán téměř k prasknutí. Už tradičně také na uvítanou zazněla píseň Marty Kubišové a publikum mohlo přivítat tři zajímavé hosty. Tento čtvrtek jimi byli fyzioložka a biochemička Helena Illnerová, biochemik a molekulární biolog Lumír Krejčí a politolog a rektor Masarykovy univerzity Petr Fiala. S přicházejícím létem však přicházejí i vyšší teploty. Dokořán otevřenými okny proudil z brněnských ulic do kabinetu horký vzduch, který stojaté ovzduší lidmi přeplněné místnosti příliš neosvěžil, a tak museli diváci hledat osvěžení v nabízeném vínu nebo v neotřelých názorech a myšlenkách zajímavých hostů.

Na otázku, zda měl vliv na rozhodnutí věnovat se vědě nějaký bývalý učitel, přítomní hosté odpověděli spíše zamítavě. Helenu Illnerovou k vědě prý přivedl spíše tatínek, kterého režim donutil pracovat ve sklárně. „Tatínek ve mně svým povídáním o chemii křemíku vzbudil zájem,“ řekla žertem bývalá předsedkyně Akademie věd České republiky Helena Illnerová. „Začala jsem se zajímat o přírodní obory a potom jsem se dostala k biologii. Ta má přece jenom živější předmět zkoumání, než je sklo,“ řekla Illnerová a zasmála se spolu s publikem. „Velký vliv měla také doba, ve které jsem studovala. Za dob tvrdého komunismu byly pro mě přírodní vědy ještě lákavější, protože měly za předmětem něco vysoce konkrétního a nebylo možné jen manipulovat se slovy,“ sdělila dále Illnerová. Rektora Masarykovy univerzity Petra Fialu přivedl k vědě také spíše charakter doby než konkrétní osoba. „Také jsem vystudoval za dob komunismu a to český jazyk a literaturu. Politologie tenkrát nebyla možná, neexistovala, ta potřebuje svobodu a demokracii,“ vysvětloval Fiala. „Studoval jsem tady v Brně a musím říct, že tenkrát univerzita nebyla dobrá. Co mě oslovilo a kde jsem poznal skutečnou univerzitu, tak byla podzemní univerzita nadace Jana Husa. Tam jsem měl možnost poznat vynikající britské profesory a okusit neformální a příjemnou atmosféru, kterou se doufám úspěšně snažím vytvářet dnes u nás na Masarykově univerzitě“, popisoval svoje vědecké začátky Petr Fiala.

Na čem se Illnerová, Fiala a třetí do trojice Lumír Krejčí shodli jednomyslně je fakt, že nic takového jako český vědec neexistuje. Helena Illnerová poznamenala, že jakékoliv takové zobecnění je falešné a nesmyslné. Vědec je podle ní někdo, kdo má velkou touhu poznávat a je jedno odkud pochází. Petr Fiala zastává stejný názor, přestože humanitní vědy jsou více orientovány na národní společnost a kulturu, vědec je podle něj jen jeden. „Možná dříve, taková ta příslovecná šikovnost navzdory bídě a nedostatku, řekl nejmladší z hostů biolog Lumír Krejčí k otázce rozdílu mezi českým a zahraničním vědcem. Přestože se materiální a finanční situace v české vědě podle všech tří vědců zlepšuje, stále je co dohánět. „Není rozdíl v lidech, ale v systému,“ pronesl k divákům besedy Krejčí.

Tempo, kterým doháníme zbytek vyspělého světa, by se dalo prý označit za sedmimílové kroky, důvod k přehnanému optimismu to ale není. Doháníme možná už průměr Evropské unie, ale o situaci, která panuje ve Spojených státech si můžeme podle Krejčího nechat jenom zdát. Krejčí strávil v USA dva roky na stáži na Yaleově univerzitě. Na základě této zkušenosti pojmenoval největší nešvar české vědy jako přebujelou byrokratizaci. „Ráno vstanu brzo, zkontroluji poštu a do večera se do laboratoře ani nedostanu, protože celý den strávím vyřizováním formalit, povolení a nejrůznějších úředních nařízení,“ popsal Krejčí svůj typický den.

S tím se jako další problém české vědy pojí nedůvěra společnosti a jejích představitelů k vědcům. „Samozřejmě, že vědci musí vykazovat nějaké výsledky, vyjádřila se k problému nedůvěry Illnerová, „ale k tomu, aby toho byl schopen a mohl vědecky pracovat musí mít určitou volnost a svobodu.“ Illnerová se také kriticky vyjádřila k celému systému rámcových grantů. „K tomu je snad zapotřebí celý speciální štáb úředníků, místo aby to bylo přístupné prostému inteligentnímu vědci,“ řekla Illnerová a sál se znovu rozezněl smíchem.

Byrokracie, nedůvěra a nedostatek peněz. To jsou podle Illnerové, Krejčího a Fialy největší překážky bránící české mysli v rozletu. V rámci možností to prý s českou vědou ale není zas tak špatné. Mohlo by být hůř.